

L'ARTICLE QUE EM VA ENCARREGAR L'ANTONI DALMAU

M. CARME JUNYENT

L'estudi dels processos de substitució lingüística, de com es moren les llengües, és molt recent en la lingüística. L'any 1992 es considera l'any clau en l'inici del desenvolupament d'aquesta branca del coneixement. Aquell any a la Universitat de Barcelona havíem fundat el Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades i jo em dedicava a estudiar aquests processos que, malauradament, es produeixen arreu del món.

La veritat és que jo no havia contemplat mai l'estudi del català, sobretot perquè ja hi ha prou especialistes a casa nostra i, en canvi, no n'hi ha tants en les llengües a les quals jo m'he dedicat. Per això em va sorprendre l'encàrrec que em va fer l'Antoni Dalmau per al primer número de la *Revista d'Igualada*.

En la primera reunió, quan ens va explicar el projecte, les seccions que havia de tenir la revista i com aniria tot plegat, em va dir que jo havia d'escriure un article per al qual ell ja tenia el títol: «El català: una llengua en perill d'extinció?» Que fos el primer número d'una revista que no se sabia com aniria era un bon argument a favor d'arriscar-me a escriure'l però tot i així jo no sabia com posar-m'hi. Era capaç de fer un diagnòstic de la meua pròpia llengua de la mateixa manera que els podia fer de les altres?

La meua estratègia va ser mirar-me el català com m'hauria mirat qualsevol llengua i el que em vaig trobar va ser que jo era parlant d'una llengua amenaçada. Recordo fins i tot el debat amb la gent del GELA quan els vaig comentar aquest fet, però sobretot recordo la cara de l'Antoni.

Crec que ell me'l va encarregar amb aquell esperit que traspua el vers de Màrius Sampere: «Com m'agrada d'escriure en una llengua que diuen que es mor». Al capdavant, sempre hi ha hagut predicadors que anunciaven el final de la llengua. El que no hi havia eren dades.

Quan estava escrivint l'article vaig topar amb un mapa que havia publicat *La Vanguardia*. El titular era certament triomfant, el presentava com la prova del gran èxit de la normalització. Jo, en canvi, hi vaig veure una altra cosa i el vaig modificar perquè es veiés ben clar què deia aquell mapa. El que vaig fer es pot comprovar en el mateix article: senzillament, destacar només les comarques on es deia que més del 90% de la població de més de dos anys sabia parlar català. Aquella imatge va ser la que va impactar l'Antoni.

La imatge era impactant però aquell mapa deia coses que tant de bo les haguéssim tingut en compte. Potser ara no seríem on som. Un dels trets de les llengües en procés d'extinció és la reducció de la base territorial. Aquesta reducció pot seguir dos models: reducció des de la perifèria i irradiació des dels centres urbans. El primer model era evident, tota la costa —tret del Montsià— ja havien caigut, ja no quedava cap comarca costanera on més del 90% de la població sabés parlar català. Però és que el Pirineu també havia començat a caure. Pel que fa al segon model, era evident que les grans ciutats quedaven totes fora de la zona «segura» però hi havia un fet alarmant: es veia clarament que la irradiació des de Lleida i Barcelona podia acabar fragmentant la zona del

90% i es podia dir que, si això passava, el procés s'acceleraria notablement. El cas és que ja ha passat. L'Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població (EULP) de 2008 mostra clarament que ja no quedava cap comarca per sobre del 90% i només n'hi havia tres (la Terra Alta, les Garrigues i la Ribera d'Ebre) per sobre del 80% amb el català com a llengua d'ús habitual.

Crec que aquell és el meu article més llegit i, des d'aleshores, a mi m'han penjat l'etiqueta de la «mort del català» com també m'han penjat la del gènere. En els anys de la història de la segona època de la *Revista d'Igualada* hem vist com el català reulava i com ho feia d'una manera sense precedents. La diferència és que ara pocs ho dubten que el català és una llengua en procés d'extinció. Jo vaig respondre que sí a la pregunta de l'Antoni. Quina llàstima que el temps no pari de donar-me la raó.

L'Antoni mai no s'atribuïa el mèrit d'aquell article, potser perquè el resultat li feia mal, però sempre recordo que, si no hagués estat per ell, jo mai no hauria dit res del català.

M. CARME JUNYENT FIGUERAS (Masquefa, 1955). És professora titular de Lingüística General a la Universitat de Barcelona. Membre fundador del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA) i del Grup de Lingüistes per la Diversitat (GLiDi). Va cursar estudis africans a les universitats de Marburg, Colònia i Los Angeles. Ha publicat una vintena de llibres, entre els quals *El futur del català depèn de tu* (2020), juntament amb Bel Zaballa, i *El català, la llengua efervescent* (2021).

FOTO: OSCAR LOPEZ - INFOANNOIA.CAT

Antoni Dalmau al carrer de Sant Pau d'Igualada